

Bo res vse samo pozitivno?

Ta teden se je začelo novo šolsko leto. Po izjavah ministra za šolstvo naj bi bilo prelomno leto, saj se nam obeta veliko sprememb. Prva je tako rekoč že skoraj udejanjena, ker ji manjka samo še potrditev parlamenta. Gre za odpravo poplavnih izpitov. Minister D'Onofrio pa ima na spisku še celo kopico novosti, s katerimi nas bo seznanil še ta mesec: obeta se nam korenita reforma šol vseh stopenj z učinkovito uvedbo njene avtonomije, parifikacija privatne šole z javno, reforma mature, odprava ocen v obliki števil in uvedba (namesto le teh) oznak, ki so bile vrsto let v rabi na srednji šoli, itd. Govorilo se je celo o spremembi šolskega koledarja, skratka pouk naj bi se po novem začel prvega septembra in se zaključil tridesetega junija, sobota pa bi bila kot

ADRIJAN PAHOR

v nekaterih drugih evropskih državah pouka prost dan. Tako bi se — po mnenju novega ministra za šolstvo — nadoknadilo tiste dni, ki jih vsako leto izgubimo zaradi dijaških stavk, volitev itd.

Kot je znano, so bili letos zadnjič popravni izpiti, katerih odprava je vzbudila vrsto nasprotujočih si mnenj, saj so marsikateri profesorji prepričani o njihovi koristnosti, drugi pa ne odobravajo take vrste »kazni«, pa tudi ne načina njihovega poteka. Izpiti so dejansko večkrat bili tudi koristni, če pa niso, potem vzbujajo velike pomisleke tudi njihova odprava in nadomestni tečajji (ti se zdijo tako, kot jih predstavljajo, prava farsa) za slabše dijakove, »spekulacije« s strani dijakov pa bodo po zaslugi odprave poplavnih izpitov še večje, če pa k temu dodamo še hipotetično odpravo redov in uvedbo pisnih oznak, potem se samo po sebi sili prepričanje, da gre vse to na račun kvalitete šole, da je to v bistvu še en poskus za njeno dodatno razvrednotenje, ki ima (kot tudi uvedba nekaterih drugih reform) kot glavni cilj posplošitev oziroma skrčenje šolskih programov, ki bi bili na tak način dostopni širši populaciji tudi manj nadar-

Romar sloge, ljubezni in miru

Hrvaška je s papeževim obiskom v Zagrebu doživela dolgo pričakovani dogodek zgodovinske razsežnosti. Potrdila je večstoletno zvestobo Cerktvi in izrazila hvaležnost za odločilno podporo ob ključnem obdobju osamosvajanja in mednarodnega priznanja ter za neutrudne pozive k miru in prenehanju agresije med vojno na hrvaških tleh.

Papež je v svojih posegih na pastirskem obisku ob deveti stoletnici zagrebške škofije podčrtal trajno navezanost Hrvatov na apostolski sedež, poudarjal njeno pomembnost in razsežnost tudi ob zgledih svetniških likov do svetega Lepolda Mandića in služabnika božjega kardinala Stepinca, ki je

pretrpel komunistično preganjanje, da bi se ne odrekel zvestobi. Hrvaško cerkev pa je prav za milost prejete in ohranjene zvestobe jasno pozval, naj postane apostol obnovljene sprave in spodbudnik odpuščanja. Sploh pa je označil svoj pastirski obisk kot romanje miru in občestva. Že po

MIRO OPPELT

zdrav ljubljene Hrvaški je raztegnil na oddaljeno Bosno in daroval Bogu grenkobo ob prepričanem obisku v Sarajevu. Podčrtal je, da prihaja kot romar sloge, ljubezni in miru, vrednote, katere je kardinal Kuharić v duhovni pripravi na obisk stalno ponavljal.

Sveti oče se je zavzel za gradnjo kulture miru. Mladino je pozval, naj bo pri tem težkem poslanstvu v prvi vrsti. Na srečanju z duhovniki v katedrali je dejal, da jih bremeni velika naloga: spraviti ljudi z Bogom in ljudi med seboj. Osnova pa je odpuščanje. Mir na Balkanu je mogoč, ni utopija, postavlja se kot perspektiva zgodovinske stvarnosti. Tako papež kot kardinal Kuharić sta pozdravila pripadnike drugih veroizpovedi na Hrvaškem s posebno pozornostjo do srbskih pravoslavcev, medtem ko je predsednik Tudjman sicer v pozdravu omenil zavzetost za mir v Bosni, normalizacijo odnosov s srbsko-

Bazovica - kraj spomina, kraj načrtov

V Bazovici, na gmajni, kjer so bili pred 64. leti ustreljeni štirje slovenski primorski fantje, bi se morali še danes srečevati, kadar se ne znamo spoznameti med sabo, kadar namesto dialoga prevladujejo spori in nerazumevanje. To misel je med drugim izrekla odbornica v devinsko-nabrežinski občini Vera Tuta Ban, ki je v nedeljo, 11. septembra, govorila pred preprostimi pokončnim spomenikom, na katerem so vklesana štiri imena: Bidovec, Marušič, Miloš, Valenčič. Na letošnji proslavi je govoril tudi pesnik Marij Čuk. V svojem razmišljanju o žrtvi štirih junakov, ki so dali največ, kar lahko človek da, je prešel na današnji čas. Opozoril je, da so v zadnjih časih spet na pohodu sence iz preteklosti, saj smo »priče neverjetnemu razponu besednega, a tudi drugačnega, diplomatskega nasilja, ki

postavlja mir v teh krajih pod vprašaj. Ozemeljske zahteve, začetek poskusov etničnega čiščenja so vsem pred očmi. Ali se bomo znali in se znamo temu nevarnemu razkazovanju mišic zoperstaviti?»

Na gmajni pri Bazovici je v imenu odbora, ki vsako leto prireja proslavo, spregovoril Milan Pahor, za združenje bivših deportirancev in preganjancev pa Dino Fonda, ki je med drugim dejal, da zavlačenje z manjšinsko zaščito ne dela časti italijanski državi. Proslavo ob obletnici usmrtnice štirih junakov je sooblikoval tudi mešani pevski zbor Tabor z Opčin pod vodstvom Sveta Grgiča. Prisotna sta bila župana iz Kranja in Postojne Gros oziroma Bajc.

V nadaljevanju v celoti objavljamo poseg Vere Tute Ban, na tretji strani pa še razmišljanje prof. Nade Pertot,

ki je govorila 6. septembra v cerkvi v Bazovici po maši zadušnici, posvečeni žrtvam. Veliko lepih misli in dobrih namenov je bilo izrečenih tudi ob tej 64. letnici usmrtnice, veliko koristnih napotkov za bodočnost in veliko pozivov k enotnosti. Od nas samih je odvisno, če bo vse ostalo le pri besedah.

(hj)

Vsakokrat, ko se zberemo na tem mestu, ob tem spomeniku, sklonimo glave in se zamislimo, kakor da bi se nas smrt intimno dotaknila z vso svojo skrivnostjo. Intimno smo zaznamovani s tistim tragičnim šestim septembrom leta 1930, ki nas odteje neneh-

VERA TUTA BAN

no opozarja s svojim radikalnim izzivom: kaj je najvažnejše? In še: kaj lahko storimo, česar še nismo, zase in za svoje preživetje? Štirje slovenski fantje, ki so na tem mestu padli pod svinčenkami fašistične italijanske vojske, nas s svojo brezkompromisno izbiro v hipu prestavijo iz privajenega udobja in mlačnosti v drugačen svet — v dramatični čas, ko ekstremne razmere kličejo k upor: proti genocidu, proti terorju, za človeka, za njegovo dostojanstvo, za pravico do lastne identitete, osebne in narodne.

Na brutalni sistem raznarodovanja so se naši očetje spontano odzvali z uporom. Upor je postal sveta naloga in poglaviti cilj vseh takratnih

Udeleženci letošnje proslave na bazoviški gmajni. Pred mikrofonom je Marij Čuk (foto D. Križmančič)

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 15. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Sprehodi po poteh slovenskega gledališča; 10.00 Poročila; 10.10 Trieste Prima '93, mednarodna srečanja s sodobno glasbo; 11.30 Odrta knjiga. Prežihov Voranc: »Samorastniki«; 12.00 »Nocoj smo poslušali burjo«, vpogled v 90-letno delovanje Slovenskega planinskega društva v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Tiho tiho, davno davno; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Po poteh naših izseljencev.

■ PETEK, 16. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Za črte, za bogove nad oblaki; 10.00 Poročila; 11.30 Odrta knjiga. Prežihov Voranc: »Ljubezen na odru«; 12.00 Ženska v filmskem svetu; 12.40 Slovenski zbori: moški zbor Srečko Kosovel iz Ajdovščine; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Števerjan '94; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: teden Johanna Brahmsa; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 17. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Otroški kotichek: »Za spretne roke«; 10.00 Poročila; 11.30 Odrta knjiga. Prežihov Voranc: »Jirs in Bavh«; 12.00 Dogodivščine v Grand Canyonu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Iz studia z vami: izbor z okroglih miz; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: teden Johanna Brahmsa; 18.00 Sergej Verč - Boris Kobal: »By-pass ali rešitev po slovensko«. Satirični kabaret.

■ NEDELJA, 18. septembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 11.00 Čakole na placu; 12.00 Na počitnice; 12.40 Pa se sliš', slovenske ljudske pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč - Boris Kobal: »By-pass ali rešitev po slovensko«. Satirični kabaret; 15.00 Z naših prireditvev; 17.00 Kratka poročila; 17.03 Iz studia z vami: izbor z okroglih miz.

■ PONEDELJEK, 19. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Italijanska srečanja slovenskega pesnika; 9.15 Otroški kotichek. Pravljčni vrtljak; 10.00 Poročila; 11.30 Odrta knjiga. Prežihov Voranc: »Vodnjak«; 12.00 Dopisnice iz najbližnjega vzhoda; 12.40 Slovenski okteti: Šentjernejski okteti; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Izkušnje iz potovanja po Srednji Ameriki; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ TOREK, 20. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Indija, srce sveta; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert; 11.30 Odrta knjiga. Prežihov Voranc: »Bolgarka«; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.40 Nekaj minut z...; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Ervin Fritz: »Ta veseli dan ali Cefizelj se ženi« - radijska farsa.

■ SREDA, 21. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Julius Kugy: Slovenske gore, slovenski ljudje; 10.00 Poročila; 11.30 Odrta knjiga. Prežihov Voranc: »Pariz«; 12.00 S hrano do zdravja; 12.20 Uspešnice 1994; 12.40 Zborovska glasba iz našega arhiva. Tržaški okteti; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Čakole na placu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Primorske mavrice; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: teden Mauricea Ravela; 18.00 Literarne podobe.

Romar sloge, ljubezni in miru

◀ IIII ■

črnogorsko Jugoslavijo in zagotovil uresničitev pravic srbski, italijanski in drugim manjšinam, v drugih nastopih pa je govoril le o Hrvatih. Papeža je označil kot angela miru, se mu zahvalil za vse, kar je storil za Hrvaško. Poudarjal pa je pomen njene zvestobe in vloge pri obrambi zahodne krščanske civilizacije. Zaprošil je za nadaljno podporo papeža in mednarodne skupnosti za vzpostavitev suverenosti nad celotnim hrvaškim ozemljem in povratek pregnanih. Za vrnitev beguncev in obnovitev 116-ih župnij se je sicer zavzel tudi kardinal Kuharić v svoji ganljivi zahvali za papežev obisk. Janez Pavel II pa je jasno opozoril odgovorne, naj rešujejo zelo težka in boleča še odprta vprašanja le po mirni poti.

Ob odhodu je hotel papež odgovoriti na kritike, ki se še ponavljajo glede predhodnega priznanja Hrvaške. Navezal se je na svoje izjave med obiskom pribalitiških držav. Poudaril je pravico vsakega naroda, malega ali velikega, do obstoja in političnega priznanja. Vsaka izmed republik nekdanje jugoslovanske federacije je nastala na osnovi pravice do suverenosti, ki je mednarodna skupnost ne more odrekati. Osnova miru pa sta odkriti dialog in spoštovanje pravic vseh, vključno narodnih manjšin.

Hrvaški narod je z ogromno udeležbo milijona vernikov na osrednjem evharističnem bogoslužju in več kot pol milijona ljudi ob papeževem prihodu in odhodu po zagrebških cestah dokazal svojo globoko vernost in hvaležnost. Imeli smo vtis doživete utripa, kar je sicer potrdil sam Janez Pavel drugi ob povratku v Rim, ko je sprejem primerjal le z onim, ki ga je bil deležen med svojimi obiski v domovini.

Organizacija je bila odlična, navkljub kratkemu času za pripravo. Varnostni ukrepi so bili strogi, a nikakor togi. V kronistične zapise bi vsekakor vključili pomembno gesto zagrebške nadškofije, ki je papežu med darovanjem izročila ček sto milijonov dolarjev za Ruando, ker je tam položaj le hujši kot na Hrvaškem. Ne moremo se izogniti še drugi zanimivosti. Dokaj neobičajen protokol predvideva, da državni poglavar na obisku po pozdravu poveljnika častne čete izkaže pozdrav zastavi, nato pa sredi pregleda častnega voda izreče pozdrav vojakom. Na nekem notranjem zapisu za hrvaške časnikarje smo izrecno brali, da po izrazu spoštovanja zastavi ne bo pregleda častnega voda. Sredi preproge pa je bil postavljen mikrofoni in papež je le po pojasnilih predsednika

Tudjmana na uho le pozdravil vojake. Zanimivo pa je, da se je isto ponovilo ob odhodu in tudi tokrat je moral hrvaški predsednik pojasniti papežu ta del protokola in res dvomimo, da je papež na to pozabil z mikrofonom, ki mu je skoraj zapiral pot.

No, papež je tudi tokrat pozdravil, veliko bolj hudomušno kot ob prihodu, medtem ko so se poteze na predsednikovem obrazu znatno zresnile in se pomirile le ob dvojnem rokovanju pred odhodom. Spomnimo naj, da papež v vseh svojih posegih v hrvaščini, še zlasti v katedrali, pa tudi na hipodromu, ni zgrešil enega naglasa. Težko bi bil pozabil na protokolarno formalnost.

***

Vino miru

Iz Krmina so prejšnjo nedeljo razposlali državnikom po svetu po tri steklenice »Vina miru«, ki ga pridelujejo v krminski zadružni kleti iz več kot 450 različnih sort trte. Prireditve je bila letos posvečena Bernardi Cucit, redovnici, doma iz Krmina, ki dela v Zaireju in Ruandi ter Giovanni Rizzardo, ki se je za življenje z vsem srcem in dušo posvetil ljudem iz nepopolno revnih brazilskih »favelas«.

Bo res vse samo pozitivno?

◀ IIII ■

jenih učencev in dijakov. Posledica tega pa je dejstvo, da so nekoč gimnazijci znali veliko več kot današnji in da se zaradi vsega tega prepada med višjo šolo in univerzo stalno večja.

Vse to pa še ni dovolj: letos se k ne preveč spodbudnim spremembam na šolskem področju pridružujejo še zaostreni italijansko-slovenski odnosi, ki se — kot je bilo pričakovati — hočeš nočeš odsevajo tudi na našo narodno skupnost in skupaj z njo seveda tudi na šolo. Ponoven zaplet z organiziranjem seminarja za slovenske šolnike, zavlačevanje z imenovanjem v stalež našega učnega osebja (da o imenovanju suplentov sploh ne govorim), to

jasno dokazujeta. Italijanska oblast tudi zavira priliv dijakov iz Slovenije, saj po mnenju nekaterih desničarskih krogov prav ti »rešujejo« slovensko šolo. Očiten je namig na demografski padec slovenske manjšine v Italiji, kar bi moralo osvestiti tudi vzgojitelje in profesorje, da bi vzgajali mlade v ljubezni do družine, altruizma, darovanja drugemu, ne pa v smeri nesmiselnega egoizma, uživanja, neodgovornega odločanja za poceni in lahkotno življenje, neobremenjeno z odgovornostmi. Prihodnost naše šole je predvsem v naših rokah, obstoj naše manjšine pa je v marsičem odvisen prav od kvalitetnega in neokrnjenega delovanja naše šole!

Običajni vrvež na začetku šolskega leta

(foto M. Magajna)

Nada Pertot

Govor v Bazovici po maši zadušnici za štiri junake

Prihodnosti ne moremo graditi, ne da bi poznali preteklosti

V veliko čast mi je, da sem bila povabljena, naj spregovorim na koncu te slovesne in občutene maše zadušnice, ki se na ta dan vsako leto bere v Bazovici, na kraju, ki je postal sinonim slovenske tragedije in ranjenega ponosa, a tudi upornosti, pokončnosti in samozavesti.

Od 6. septembra 1930. leta dalje ni minil ta dan, ne da bi se na tragedijo, ki se je tukaj odigrala, ne spominjali povsod, kjer bivajo Slovenci.

Še mi je v zavesti, kako sem spremljala očeta v Mariboru, ko so se primorski pevci zbirali na pokopališču vsako leto pod večer, 6. septembra, in na Vse svete, da so se poklonili bazoviškim žrtvam, ki so bili njihovi znanci in prijatelji.

Tudi v javnosti je bila v tedanji Jugoslaviji ta obletnica deležna živnega občutenega spominjanja. Po koncu druge svetovne vojne se je v Sloveniji nekako spustila zaveza nad marsičem in tudi nad to kljubovalnostjo in upornostjo.

V javnosti skoraj da ni bilo odmevov na dogajanje na Primorskem po prvi svetovni vojni in zgodilo se je celo, da sem na primer 13. julija zamenjaval v osrednjem ljubljanskem časopisu med spominskimi obletnicami namig na požig Narodnega doma, čeprav je bilo mnogo natančnih zapisov o dogajanjih po vsem svetu.

To je bil eden izmed znakov, ki pa ga nismo takoj dojel, da se je začel dvigati med nami in matičnim narodom zid, ki ga obdobje ustrahovalne fašistične diktature ni moglo postaviti.

V mislih Slovencev v osrednji Sloveniji se je začela udomačevati zavest, da se državne meje istovetijo z narodnostnimi. Naši rojaki prihajajo že vrsto let po nakupe v Italijo, pa čeprav pridejo samo do Milja, ki pa so zanje seveda samo Muggia.

Ni potrebno, da vas spomnim, kaj vse imajo naši italijanski sosede za svoje in kako zelo pazijo, da ne bi npr. kjerkoli ob kakem istrskem mestecu zabeležili, da je v Sloveniji ali na Hrvaškem.

To odtujeno mišljenje vpliva seveda moreče na nas. Usmerjeno politično izobraževanje v Sloveniji je ljudi iz leta v leto oblikovalo v sposobne tehnike, a tudi malo razgledane in prav malo zamozavestne ljudi. Po tolikih preizkušnjah se danes igrajo s tem, kar imajo, se odpovedujejo znamenjem narodnostne pripadnosti in se predajajo nekim čudnim protinaravnim utvaram.

Celo jezik, naša slovenščina, zgublja v osrednji Sloveniji tla pod nogami. Jezik, ki nas je edini vedno združeval in ki smo ga tukaj pri nas v obdobju najhujšega pritiska trdovratno in ljubeče gojili, postaja za nekatere nepotreben. Kako vpliva tak odnos

do jezika na nas, lahko odgovori vsakdo zase.

Tukaj nas oblega italijanščina na cesti, po uradih in predvsem po televiziji. Kako se počutimo, ko se zavevamo, kako se jezikovno uglajeno govorjenje po italijanski televiziji bije z ohlapno in nenehno se vsiljujočo ljubljansko narečno govorico po osrednji slovenski televiziji? Zdi se, kot da vsi skupaj ne potrebujemo več jezika, ki bi nas združeval, ampak kot da je potrebno, da poudarjamo razlike, ki nas ločujejo. Po takem kriteriju bo vsakdo gojil samo svoje narečje, sporazumevali pa se bomo tukaj pri nas samo v italijanščini, v osrednji Sloveniji pa v angleščini.

Če bi šli res to pot, pa bi izdali vse, ki so drugače mislili in se jih danes poleg Ferdinanda Bidovca, Frana Marušiča, Zvonimirja Miloša in Alojzija Valenčiča s hvaležnostjo in ganotjem spominjamo. Mi, ki smo se tukaj zbrali in še mnogo naših rojakov, ki živimo na svoji zemlji to stran državne meje, želimo slediti tem našim vzornikom. Stiska je velika, saj so pritiski na nas raznoliki in dostikrat nepričakovani. Zadnje čase doživljamo čudno nasilje nekaterih italijanskih sodržavljanov, ki iz nas delajo napadalce, mučitelje in morilce. Zdi se, kot da ne bi doživeli tragedije prve svetovne vojne in exodusa po njej. Nekako v nič se je razblinilo preganjanje med obema vojnama, preseljevanje naših ljudi v notranjost Italije in mučenje in trpljenje. Zamolčano je trpljenje po zaporih in taboriščih. Tragično je, da se zgodovinski spomin pod takimi pritiski šibi tudi v nas, saj moramo vsako leto poslušati po naših medijih, kako da je bila Rižarna edino uničevalno taborišče v Italiji, ko pa so naši ljudje umirali v Gonarsu, Padovi, Viscu, na Rabu, ki je bil pod italijansko zasedbo, in še kje.

Obvezno sem te dni ponovno vzela v roke poleg Spangerjevega teksta tudi Čermeljevo knjigo *Slovenci in Hrvatje pod Italijo* in si prebrala poglavje o dejavnosti *Posebnega tribunala* pri nas. Kako pretresljivo je njuno navajanje dejstev, ki brez kakih dodatnih moraliziranj vzbujajo v bralcu veliko ganotje in pretresenost. Toliko trpljenja v tem obdobju, toliko ponižanja, toliko preganjanja in upiranja je odšlo kar nekam v pozabo. Kdo se v polemikah o Istri danes še spominja na Gortana?

Vendar je v nas vseh, ki smo tukaj zbrani, živo prepričanje, da imamo pravico do zgodovinskega spomina in do resnice o samih sebi in dolžnosti, da jo posredujemo naprej. Prihodnosti ne moremo graditi, ne da bi poznali preteklost in kritično pogledali nanjo.

In to se mi zdi bistveno za čas, ki nam je dan, da ga živimo.

Pri nas je 50 let povojnega življenja rodilo mnogo sadov. Iz slovenskih šol je izšlo veliko število ljudi, ki zasedajo danes pomembna mesta tukaj pri nas in so se zelo uspešno uveljavili v širšem italijanskem prostoru in tudi drugje v tujini. Vsak naš človek obvlada vsaj dva jezika, se lahko oplaja ob dveh kulturah, sledi dogajanjem v slovanskem svetu, ki je za naše italijanske sodržavljane skoraj povsem tuj, živi v zadovoljivih gmotnih razmerah, pa se vendar ne more otresti nekega občutka ogroženosti in preteče nevarnosti. Tako zelo se zapiramo v neko vrsto tudi nezdravega varnostnega obroča, da si sploh ne upamo trezno pogledati v sedanost in preteklost in kritično spregovoriti o tem, kar je bilo prav in kar je bilo zgrešeno. Kritična misel je še vedno le glas redkih posameznikov.

Zdi se mi, da ni bilo še nikoli tako, da bi preteklost samo poveličevali, iskali krivdo za vse nepravilnosti v drugih, sebe pa samo nekako pomilovali in opravičevali. Počasi se sicer navajamo na dialog, čeprav nas tudi v tem smislu še vedno kdo zavaja. Prav te dni sem prebrala v našem dnevniku, kako se pisec iz Ljubljane opravičuje, ko polemizira z nekim političnim nasprotnikom, češ da mu je časopis nasprotnega tabora prišel v roke slučajno. Pa bo vendar postala dolžnost, da se bomo med seboj pogovarjali in ne samo sebi govorili in pritrjevali. Če iščemo dialog z Italijani, ga moramo vzpostavljati tudi med seboj.

Obnašati se moramo kot zreli ljudje in se trezno spopadati z resničnostjo. Svet okoli nas se spreminja z vrto-glavo hitrostjo, marsičesa, kar je bilo, ni več. Kar je bistveno pa je še živo v nas in to je naša volja do življenja, naš občutek enakopravnosti in enake vrednosti z vsemi narodi ter navezanost na vrednote, ki so nam jih posredovali naši mučenci. Kljub težavam smo vendar živa skupnost, ki si prizadeva, da bi bila vredna njihovih žrtev. Kot oni se moramo tudi mi spoprijemati z resničnostjo, verovati v današnji in jutrišnji dan.

V Marijinem domu pri Sv. Ivanu v Trstu, Ul. Brandesia 27, bo gledališka skupina *Beseda nastopila z enodejansko farso »Bogataška norost«*. Na sporedu sta dve predstavi. Prva bo v soboto, 1. oktobra, ob 20. uri, druga pa v nedeljo, 2. oktobra, ob 17. uri. Drugih predstav v mestu ne bo.

V konferenčni dvorani *Devinskega gradu* bo 20. septembra drugo srečanje, posvečeno *ovrednotenju zgodovinskih gradov v deželi Furlaniji-Juljski krajini*. Srečanja se bo tokrat lahko udeležila tudi širša publika.

* * *

S 1. letošnjim septembrom je odšel v pokoj prof. Aldo Stefančič, ki je bil zadnja leta ravnatelj nižje srednje šole Ivan Cankar pri Sv. Jakobu v Trstu. Veliko let je bil ravnatelj v Dolini, svojo šolsko kariero pa je zaključil po 37 letih dela. Prof. Stefančič je bil tudi član *Deželne komisije za slovenske šole*.

Marijanski shod na Opčinah

Letošnjega Marijanskega shoda se je, kot običajno, udeležilo veliko ljudi z Opčin in bližnjih vasi

(foto S. Ferrari)

Dolga procesija se je v nedeljo, 11. t.m., vila po openskih ulicah. Ob lepem vremenu so se številni domačini, pa tudi ljudje iz bližnje in daljnje okolice udeležili 41. Marijanskega shoda, ki ga je letos vodil prof. na šentiviški škofijijski gimnaziji Tone Jamnik, bivši tajnik ljubljanskega nadškofa Alojzija Šuštarja. Sodelovali so tudi slovanski tržaški skauti in skavtinje.

Mednarodni festival »G. Tartini« lepa priložnost za zblížanje

Mednarodni festival in nagrada »Giuseppe Tartini« se je prejšnji petek, 9. t.m., slovesno zaključil v Piranu, rojstnem mestu velikega glasbenika in virtuoznega violinista, ki je živel v 18. stoletju. Na trgu, sredi katerega stoji Tartinijev kip, je nastopilo tristo mladih violinistov iz vse Evrope. Izvedli so Menuet iz Sonate XIX v D-duru, znano delo piranskega glasbenika. Ob koncu prireditve, ki je trajala tri dni — prvi koncert je bil v Trstu in drugi v Ljubljani — so v piranski stolni cerkvi podelili nagrado »Giuseppe Tartini«. Prejel jo je glasbenik Sandor Vegh, 81-letni violinist, ki vodi Akademsko Komorni orkester iz Salzburga. Pod vodstvom dirigenta Vegha je salzburška skupina Camerata Accademica izvedla Tartinijevo in Mozartovo skladbo.

Koncert v Piranu je nudil odlično priložnost za zblížanje med pripadniki različnih narodnosti, ki jih sicer ločuje meja, povezuje pa ista srednjeevropska kulturna vez. Tako sta se na tem koncertu srečala slovenski predsednik Milan Kučan in predsednica dežele Furlanije-Julijske krajine Alessandra Guerra. Kot so poročala sredstva javnega obveščanja, je šlo za resnično prijateljsko, bolj kot za uradno ali protokolarno srečanje. Kučan in Guerra sta se v tem vzdušju pogovorila o stikih med Slovenijo in FJK, o gospodarskem sodelovanju ter o številnih drugih skupnih interesih.

V Piran pa ni bilo italijanskega predsednika Oscarja Luigija Scalfara, čeprav je tekmovanje uradno potekalo pod visokim pokroviteljstvom predsednikov obeh držav. Nekateri so to odsotnost tolmačili z napetostjo odnosov med Slovenijo in Italijo. To je bilo sicer čutiti na otvoritvenem koncertu v Trstu, ki je bil 6. septembra. V dvorani Tripovich je bilo za dober nastop Simfoničnega orkestra Radiotelevizije Slovenije pod vodstvom Antona Nanuta veliko sedežev, namenjenih krajevnim političnim predstavnikom, praznih.

Drugi koncert mednarodne prireditve, posvečen Tartiniju, pa je bil v Ljubljani 8. septembra. Pod vodstvom dirigenta Lü Jia sta nastopila Orkester in zbor tržaškega gledališča »Verdi«. Festival sta skupno organizirali RTV Slovenija in Združenje prijateljev gledališča Verdi iz Trsta in treba je reči, da so koncerti, poleg dobre kvalitetne ravni, dosegli še kaj več — ustvarili so namreč duh povezanosti med poslušalci srednjeevropskega področja, iz katerega je izhajal tudi veliki Tartini.

(hj)

Bazovica - kraj spomina...

izobražencev, študentov in delavcev, vseh razmišljujočih in plemenitih ljudi na Primorskem. Upor kot projekt, kot zelo konkreten načrt za aktiven, bojevit nastop.

Med ljudmi, ki naše polpretekle zgodovine ne poznajo ali jo poznajo premalo, je slišati tudi površno očno, da so bili člani Borbe in torej tudi usmrčeni Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič — teroristi. Kako je mogoče zamešati pojme nasilja! Kako je mogoče zamenjati vloge ustrahovalca in žrtve! V brutalnem spopadu za življenje, ko stojiš pred golo izbiro »ti ali jaz«, je edini zdravi impulz tisti, da se boriš za lastno življenje. Primorski Slovenci nismo nikdar pristali na to, da bi umrli kot narod. Ko smo bili obsojeni na rododomor, smo se v zavešči svoje tragične usode do smrti upirali zato, da smo si izborili življenje. Tu, na tem svetem kraju, so štirje slovenski fantje napovedali fašizmu brez-kompromisni boj, ki se z njihovo smrtjo ni končal, ampak se je šele razplamtel, medtem ko so drugi Primorci že bili v begunstvu, v konfinaciji, razseljeni po vsej Italiji in po otokih, bili so po ječah ali drugače preganjani od italijanskih oblasti. Ne, to ni bil terorizem z naše strani!

Žal marsičesa tudi naši mladi ne vedo, ker jim marsičesa nismo povedali. Marsikdaj drsi v pozabo in že dolgo ni več v navadi pripovedovati otrokom o starih časih. Žalostne stvari še posebej radi zamolčimo, da otro-

kom in sebi prihranimo trpljenje poživiljanja. In tako je glas spomina vse šibkejši. Šolska zgodovina je usklajena z državnimi učnimi načrti in učbeniki in v njih primorske zgodovine ni, čeprav bi morala biti v slovenski šoli pomemben člen naše nacionalne strategije. Toda preteklost, ki je ni, ki ne zastavlja vprašanj, ki o njej ne razmišljamo, ki ob njej ne začutimo bodisi hvaležnosti bodisi groze, nostalgije ali obžalovanja, taka preteklost ne napaja duše, ji ne daje hrane za preživetje. Kadar zmanjka glas spomina, takrat zmanjka tudi življenjska moč, zmanjkajo ideali, zmanjkajo vrednote, zavladata naveličanost in praznina ob vsem denarju, ki ga imamo. Danes živimo v negotovem času tudi zaradi tega.

In tako hlastamo za novim in ne vidimo, da se pravzaprav ponavljajo zelo stare pesmi: nasilje in aroganca industrijskih držav, ki imajo svoje krvave profite v balkanski vojni in jim ni do miru; ista aroganca v zaostrovanju odnosov med Italijo in Slovenijo, kar že plačujemo na svoji koži, ko Italija enostransko prekinja mednarodne dogovore in odteguje svoj denar, kot se je pokazalo ob letošnjem šolskem seminarju; stara pesem, zelo stara, je tudi vprašanje manjšinske zaščite.

Kaj lahko ob vsem tem mi, sinovi in hčere obsojencev-antifašistov, povemo svojim otrokom? Kakšno doto jim lahko damo?

Naši mladini ne manjka ne ponosa ne poguma, imajo ga več kot mi.

Bodočnost kmetijstva je v agriturizmu

Razvoj agrituristične dejavnosti je porok za zaščito okolja. Tako je dejal predsednik združenja Zeleni Kras Slavko Škerlj na srečanju, posvečenem možnostim za razvoj kmečkega turizma, ki edini lahko zagotovi bodočnost kmetijske dejavnosti na Tržaškem. O teh vprašanjih je tekla beseda konec tedna v raziskovalnem centru na Padričah pri Trstu. Poleg združenja Zeleni Kras so pri organizaciji srečanja, ki je bilo dobro obiskano in je tudi opozorilo na številne še neresene dejavnosti, sodelovali še Pokrajinska zveza neposrednih obdelovalcev in Kmečka zveza, pokroviteljstvo pa je nudila Kraška gorska skupnost.

Škerlj je v svojem posegu izrazil tudi željo, da bi se osmičarstvo še nadaljevalo v sklopu agriturizma. Poleg domače hrane bi morali nuditi tudi kaj več, predvsem prenočišča. Res pa je, da imajo maloštevilni kmetje, ki se ukvarjajo z agriturizmom, veliko težav. Prvič zato, ker so zdravstveni predpisi večkrat v nasprotju z zakoni za ohranitev in valorizacijo kmečkih zgradb, drugič pa, ker so pravilna glede priprave in zamrzovanja hrane ter peke kruha izredno toga. Poleg tega pa so na Krasu veljavni številni omejevalni ukrepi: od hidrogeoloških do krajinskih, tako da večkrat

ni mogoče ničesar spremeniti, kazni za vsak nedovoljen poseg pa so absolutno previsoke in nesorazmerne s »prekrškom«, je še dejal Škerlj. Kmetovalci imajo s to zakonodajo večkrat »zvezane roke«. Upati je, da se bodo krajevni politiki zavzeli za rešitev tega problema, čeprav trenutno ne kaže, da jih to vprašanje posebno skrbi.

Srečanje na Padričah je bilo uspešno, spremljalo pa ga je kvalificirano občinstvo, saj so bili prisotni ljudje, ki se za kmečki turizem neposredno zanimajo. Govorili so še Antonio Pedron, tajnik agriturističnega združenja iz Trenta, kjer je ta dejavnost bolj strogo a veliko boljše urejena, predsednik vsedravnega kmetijskega združenja Dante Savorgnan, ki je udeležence seznanil z najpomembnejšimi italijanskimi zakoni o kmečkem turizmu, ter Eugenio Zaggia, predsednik združenja Terranostra.

V nedeljo, 11. septembra, pa so prireditelji srečanja pripravili tudi pohod s kolesi. Kakih 30 udeležencev si je ogledalo nekaj agriturističnih objektov na Tržaškem. Skupno jih je sedaj kakih 15 in to večinoma v devinsko-nabrežinski in zgoniški občini. Srečanje se je zaključilo na kmetiji Radovič v Nabrežini.

Doživeli so rojstvo suverene slovenske države, česar si naši predniki niti sanjati niso upali. Danes je možno razvijati nov način samozavedanja in novo politično polnoletnost. Pred nove naloge je postavljena tudi naša narodna skupnost. Manjšina ob meji je lahko močan faktor miru, ampak ne s popustljivostjo in s pristajanjem na krivice. Naša sveta dolžnost je priti do enotnosti nastopanja, priti do večje politične moči v drugi republiki. So stvari, ki ne trpijo ideološkega predznaka in smo jim vsi enako zavezani:

skrb za jezik — brez njega nimamo obraza-identitete,

skrb za teritorij — brez njega nimamo doma,

skrb za etos in vrednote — brez tega nismo ljudje.

To je naš temeljni program in naša skupna zgodovinska naloga.

Bazovica nam je lahko izziv za novo politiko v medsebojnih odnosih. V trenutkih, ko ne najdemo skupnega jezika, ko se razhajamo v bistvenih vprašanjih, bi morali priti sem, na ta sveti kraj. Tu bi se odločali po svoji vesti; na mestu, kjer poteka ločnica med biti in ne biti, med življenjem in smrtjo, tu bi se sporazumeli, v skupni zavesti, da ni življenja brez boja in da življenje imamo le, dokler se zanj borimo.

Mednarodno tekmovanje »Devinski grad«

V nedeljo popoldne se je na devinskem gradu končalo letošnje 6. mednarodno tekmovanje, ki nosi ime prav po tem kraju »Devinski grad«. Letos je bilo posvečeno petju in tako so se skozi cel teden odvijali nastopi posameznih solopevcev, ki so tekmovali z zelo zahtevnim programom. Obsegal je 12 opernih arij in 6 samospsevov.

Ocenjevalna komisija, ki so jo sestavljali priznani glasbeniki in med temu tudi slavni operni pevci, med katerimi bi omenili tržaškega tenorista Carla Košuto, slovenskega tenorista Jurija Rejo pa še Piera Capucillija, Regino Resnik, Piera Pinzautija idr. je izbrala tri nagrajence. Prvo nagrado je prejela gruzijska sopranistka Alla Simonišvili, drugo mlada štiriindvaj-

Slovenska skupnost prireditvi v petek 16. t.m. ob 20.30 v Prosvetnem domu na Opčinah srečanje, posvečeno regulacijskemu načrtu tržaške občine.

setletna italijanska sopranistka Margherita Tomasi, tretjo nagrado pa slovenska sopranistka Norina Radovan. Posebno priznanje pa so dodelili italijanskemu tenoristu Antonellu Ceronu.

Na slavnostnem koncertu je pred nagrajevanjem občinstvo nagovoril princ Karel Turn in Taxis, nato pa je sledil koncert štirih solopevcev, ki so predstavili vsak po dve operni ariji.

Kristina Martelanc o mladih in drogi med našimi dijaki Eden glavnih vzrokov za razširjenost mamil je pomanjkanje dialoga v družinah

Na Dnevih Sklada Mitja Čuk, ki so ob 15-letnici te organizacije potekali zadnja dva tedna v avgustu, je na okrogli mizi, posvečeni problemom mamil med mladimi, govorila tudi Kristina Martelanc. Po poklicu je socialna delavka, na Tržaškem pa že nekaj časa dela prostovoljno z mladimi na nižjih srednjih in višjih šolah. Za višješolce je na razpolago za posvetovanja, na nižjih srednjih pa je že večkrat predavala o mamilih.

Kakšen je odnos do droge pri naših dijakih na Tržaškem je vprašanje s katerim se redkokdo ukvarja, mnogi pa si raje, pred problemom preprosto zatisnejo oči. O tem je v intervjuju povedala nekaj misli Kristina Martelanc.

S problemom mamil si se seznanila kot študentka v Ljubljani, svoje izkušnje pa dopolnjuješ na Tržaškem. Kako je ta pojav razširjen med mladimi v matici in našo mladino v zamejstvu?

Mamila so v Sloveniji veliko bolj razširjena kot pri nas. Ljubljana ima torej tudi s tega vidika vse značilnosti glavnega mesta države. Ugotovila pa sem, da se je v zadnjih letih ta »moda« začela širiti tudi na Tržaškem. Začetki pri nas pa so zelo podobni tistim v Sloveniji pred nekaj leti.

Kako so dijaki na naših srednjih in višjih šolah informirani o mamilih? Ali vedo, kakšne učinke imajo razne vrste droge?

Ko sem na srednjih šolah spraševala dijake o tem, sem ugotovila, da so o vrstah mamil, učinkih in posledicah, ki jih povzročajo, zelo dobro informirani. Večina je to izvedela po televiziji. O mamilih se mladi tudi pogovarjajo, a ne s starši, pač pa s prijatelji. Veliko je takih, ki imajo znanca ali prijatelja, ki je na tak ali drugačen način že bil v stiku s takimi mamili. Le redki pa poznajo koga, ki uživa težjo drogo (na primer heroin). Večji del zelo dobro informiranih dijakov izhaja iz neurejenih družinskih razmer. Kar sem sedaj povedala, velja tudi za višješolce. Razlika pa je v tem, da nekateri že poskušajo mamila.

Kakšen pa je odnos naše mladine do droge?

Mnogi sredješolci že sedaj pravijo, da bi ob hudih težavah poskusila mamilo, predvsem marihuano, ki je manj nevarna. Nekateri vidijo razlog za seganje po mamilih v prepirih doma, slabem šolskem uspehu ali nesrečni ljubezni. Drugi pa bi radi poskusili iz radovednosti in zaradi »mode«. Dijaki pa se vsekakor zavedajo, kaj povzroča heroin, ki se jim zdi nevarnejši od alkohola in kajenja.

Ali se ti zdi, da se starši tega vprašanja zavedajo in v čem je njihova največja napaka?

Mnogi mladi so zbegani in prepuščeni samim sebi. Taki pa so se mi zdeli tudi nekateri starši, saj se tudi k meni obračajo za preproste, osnovne vzgojne nasvete. V Sloveniji ima

jo starši razne krožke, društva, kjer se lahko pogovarjajo, tečaje, pri nas pa vsega tega ni. Poleg tega še vladajo določeni tabuji — alkoholizem in nasilje je »treba« skrivati. Problem pa je tudi v tem, da se mnogi ne zavedajo popolnoma problemov, ki jih ima mladina. Starši se s svojimi otroki ne znajo pogovarjati, v družinah ni dialoga. To so mi potrdili tudi vsi dijaki, s katerimi sem govorila. Res pa je tudi, da starši večkrat ne vedo, kako bi se lahko približali svojim otrokom.

Kje pa vidiš rešitve, izhod iz tega stanja?

Pri nas na Tržaškem je problem mamil šele v začetni fazi, torej je mogoče še marsikaj narediti. Lažje je namreč preprečiti kot zdraviti. Prvi smiselni korak k tej rešitvi pa je dialog med starši in otroki. Mnogi so me na primer vprašali, kako naj se približajo svojim otrokom, če jih ti zavračajo in jim ne pustijo do sebe. V resnici je to le izziv s strani otrok — v bistvu gre za klic na pomoč oziroma poskus, da bi na ta način pritegnili pozornost. Smiselno in dobro bi torej bilo, da bi starši vztrajali pri iskanju stikov s svojimi otroki.

Pogovarjala se je Helena Jovanovič

***

Sredi meseca novembra bo v Špetru mednarodno zasedanje, na katerem bodo izvedenci iz vse Evrope razpravljali o jeziku v otroštvu in manjšinah. Srečanje prireja študijski center Nediža iz Špetra, združenje Confemili in Oddelek za didaktiko modernih jezikov z videmske univerze.

Novi konzorcij je edina možnost za uveljavitev našega vinogradništva

Pred kakim letom dni ustanovljeni konzorcij za zaščito izvirnega porekla vin Kras je bil v začetku tega tedna predstavljen javnosti. O njegovem pomenu, namenih in vlogi, ki naj bi jo v bodoče imel za kakovostni razvoj in valorizacijo vinogradniške dejavnosti pri nas, so na tiskovni konferenci 12. t.m. na sedežu Trgovinske zbornice v Trstu, kjer je tudi uradni sedež novonastalega Konzorcija, predstavili to pobudo, zvečer pa je bilo prijetno srečanje v restavraciji Volnik v Repnu. Udeleženci so poskusili odlične domače jedi z najboljšimi vini krajevskih vinogradnikov.

Na srečanju so med drugimi spregovorili predsednik novega konzorcija Edi Kante, predsednik Trgovinske zbornice Giorgio Tombesi, v imenu gostincev Slovenskega deželnega gospodarskega združenja je pozdravil Boris Siega, govoril pa je tudi predsednik italijanskega združenja gostincev (FIPE) Benito Benedetti. Prisotni so bili vsi župani z okoliških občin.

Konzorcij za zaščito izvirnega porekla vin Kras bo imel delovni sedež v Kraškem muzeju v Repnu, ki pa trenutno še ni nared. Za naš list je predsednik Edi Kante povzel glavne naloge konzorcija. Predvsem je to edina možnost za naše vinogradništvo, je dejal, da se uveljavi in da obenem omogoči proizvajalcem prodajo tudi izven tržaške pokrajine. Nova organizacija si bo prizadevala za promocijo domačega vina z zaščitenim poreklom, ukvarjala se bo s preučevanjem zakonov na tem področju, dajala pobude za spremembe nekaterih zakonov, (eden od prvih namenov je na primer doseči vpis vitovske v seznam vin »DOC«), nudila pa bo tudi pomoč in potrebne informacije vinogradnikom. Konzorcij, je še poudaril Kante, naj bi torej na tem ozemlju od Gorice do Milj koordiniral delo pridelovalcev vina, skrbel za promocijo in reševal konkretne probleme.

»Na našem Krasu je vinogradništvo najvažnejša dejavnost,« je zaključil, »glede na zelo močno konkurenco pa je treba delati v smeri vedno večje specializacije. Lahko pa bomo rekli, da je Konzorcij dosegel enega od svojih glavnih namenov šele, ko bo stoodstotno zaščitil proizvodnjo v vseh vinogradih na Krasu.«

(hj)

***

SKGZ: dvojezični center v Špetru nujno potrebuje finančna sredstva

Izvršni odbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze je na svoji zadnji seji razpravljal o dvojezičnem šolskem centru v Špetru, ki ga bo v letošnjem letu skupno z otroškimi vrtcem obiskovalo preko 100 otrok. Na seji je bil prisoten tudi predsednik šole Pavel Petričič, ki je poročal o zelo zaskrbljujočem finančnem stanju zavoda. SKGZ bo zato naslovil na deželno vlado in na vlado Republike Slovenije nujen poziv, da obljubljena sredstva pravočasno nakažejo in s tem rešijo šolo in hude stiske.

Izvršni odbor SKGZ je med drugim tudi pozval k udeležbi na proslavi 150-letnice pesnika Simona Gregorčiča, ki bo prihodnjega nedeljo na Vrsnem pri Kobaridu, posebno pozornost pa je namenil tudi proslavi 50-letnice partizanske tiskarne Slovenija. Slovesnost bo v nedeljo, 23. oktobra, v Vojskem nad Idrijo.

***

Po objavi pisma senatorja Claudia Magrisa, ki je napovedal svoj odstop zaradi hude bolezni v družini, so mu številni posamezniki, organizacije in stranke javno izrazili solidarnost in razumevanje, obenem pa ga prosili, naj svoje namere ne uresniči, saj bi Trst s tem izgubil izredno prestižnega predstavnika v italijanskem parlamentu, kakršnega doslej mesto še ni imelo.

Posnetek s tiskovne konference, na kateri so predstavili Konzorcij za zaščito izvirnega porekla vin Kras na sedežu Trgovinske zbornice v Trstu. Na sliki so (z leve): Giorgio Tombesi, Edi Kante, Edi Bukavec, Claudio Vincis in Boris Mihalič (foto D. Križmančič)

»Studi Goriziani«: bogata slovenska prisotnost

Pred nami je 78. zvezek goriške kulturne revije Studi Goriziani (obdobje julij-december 1993), ki je prišla na dan letos julija. Gre za znano študijsko revijo, ki jo izdaja goriška Državna knjižnica, urejuje pa njen ravnatelj Otello Silvestri. Kot navadno, je vsebina te revije (ki bi še bolj zaslužila ime zbornik) zelo pestra in raznolika. Tako piše o furlanskem pesniku Hermes di Colloredo (Coloret), — v furlanščini — o goriškem filozofu Carlu Michaelstettlerju, o italijanskem judovstvu itd. Večji del revije obsegajo članki oz. razprave, sledijo pa recenzije o knjigah, razstavah in drugem.

Posebno bogata je v tej številki slovenska prisotnost. Naj podčrtamo, da goriški zbornik vedno posveča svojo pozornost kulturi goriških Slovencev, pa tudi širšemu slovenskemu svetu in s tem opravlja nadvse zaslužno delo za spoznavanje in sodelovanje med obema narodoma na kulturnem področju. Tako naj omenimo v delu člankov in razprav dva daljša prispevka o slovenski (cerkveni) glasbi na Goriškem v dobi fašizma (1927-37) in o zadevnih zbirkah v goriški Državni knjižnici. O tem piše najprej Andrej Bratuž v glasbeno-zgodovinskem orisu ob nastanku treh znanih pesmaric (Zdrava Marija, Božji spevi, Sve-te pesmice). Predvsem se tu omenjajo takratni najbolj znani gori-

ški glasbeniki, kot so Vinko Vodopivec, Lojze Bratuž, Emil Komel, Ivan Laharnar, David Doktorič in drugi. Objavljen je nato obširen seznam z uvodom, ki ga je zbral oz. napisal Claudio Cattana, raziskovalec goriške biblioteke. Tu so seveda omenjene tudi druge zbirke ali posamezne skladbe goriških oz. primorskih avtorjev, med katerimi so še Richard Orel, Breda Šček, Stanko Premrl itd.

Teresa Candita Cassese ima krajšo razpravo o knjigi »Il giorno di San Vito« Jožeta Pirjevca, ki ob tem delu predvsem kot obmejni Italijanka razmišlja ob odnosih z Jugoslavijo oz. o obmejni usodi. Med bibliografskimi recenzijami naj omenimo prispevek Federe Ferluge Petronio, ki piše o knjigi F. Premkove Korenine slovenskih psalmov, ki jih je ta raziskovalka SAZU obdelala zlasti na podlagi študija Trubarjevih in Dalmatinovih prevodov. O fotografskem bogatem zborniku Sveta gora pri Gorici s slikami Rafaela Podobnika piše Celso Macor. Milko Renner pa piše o bibliografski izdaji dela Martina Baucerja (Zgodovina Norika in Furlanije — Historia Rerum Noricarum et Frolulensium), ki jo je prevedel Valentin Zdravko Jelinčič ter predstavlja delo »prvega slovenskega zgodovinarja«.

a. b.

Sestanek SSO po poletnem premoru

Prejeli smo naslednje tiskovno poročilo, ki ga objavljamo (Ur.)

Prejšnji teden se je v Gorici po poletnem premoru spet sestala Izvršni odbor SSO. Predsednica Marija Ferletič in posamezni odborniki so poročali o tekočem položaju in zadnjih pobudah Sveta. Dnevni red se je obsegal vrsto pomembnih vprašanj, ob katerih so se člani odbora zaustavili in jih bodo poglobili na naslednjih sejah. Predvidena je tudi bližnja seja deželne sveta SSO za širšo razpravo o nekaterih perečih vprašanjih.

Še posebej je Izvršni odbor Sveta slovenskih organizacij obravnaval vprašanje ustanovitve širšega zamejskega organizma, ki bi povezoval vse slovenske komponente za skupno obrambo interesov slovenske manjšine v Italiji. Pobudo za to je v zadnjem času dala Slovenska skupnost in predlagala ustanovitev Narodnega sveta Slovencev v Italiji. Izvršni odbor SSO meni, da je ta pobuda zelo koristna in pozitivna, saj bo na ta način okrepila enotnost slovenske manjšine v Italiji tako navznoter kot navzven. Zato iniciativo podpira načelno in dejansko.

Potrebno bo seveda vso zadevo podrobno preučiti in nato priti do kar se da enotnih zaključkov. Inicijativa za tako širše zamejsko telo je seveda še toliko bolj potrebna danes, ko smo v ne-lahkem političnem položaju, ki terja od nas vseh kar se da odločno in enotno stališče ter nastopanje za doseg skupnih narodnih interesov.

SSO ima nato vrsto načrtov za izvajanje svojega programa tako v krajšem kot srednjem roku. Začetek šolskega leta zahteva od odbora uresničitev že začetih pobud zlasti glede prevozov otrok v slovenske šole. Med drugimi dejavnostmi gre prištevati še izdajo nekaterih publikacij: aktov lanskega simpozija o Evropi in manjšinah, zgodovinsko glasbene zbirke o Tolminskih puntih in raziskave o važnejših svetiščih ob mejah (slovensko-italijanske in slovensko-avstrijske). Letošnji važnejši jubileji bodo podčrtani tudi z ustreznimi prireditvami.

SSO je poslala pozdravno pismo SKD v Kostanjevico za njihov 5. Tabor, v katerem se zavzema za to, da slovenski Krščanski demokrati odločno podpirajo Slovence v Italiji v boju za doseg pravic.

Goriški skavti praznujejo 30-letnico

Slovenski goriški skavti praznujejo letos 30-letnico svojega obstoja. V nedeljo, 18. septembra 1994, se bodo spomnili tega jubileja s srečanjem, na katerega so povabljeni vsi, ki so se v teh tridesetih letih srečali z goriško organizacijo.

Kdor piše te vrstice, se je s skavtizmom srečal veliko kasneje. Zame in za druge aktivne člane organizacije pričajo o teh prvih začetkih le skavtski arhivi in zbledeli spomini prijateljev in znancev. Kako se je takrat, pred tridesetimi leti, sploh začelo? Od kod je prišla pobuda in zakaj?

Na Goriškem se je skavtizem prvič pojavil med dekleti že leta 1963, toda poskus se zaradi težkih pogojev, v katerih je prva skavtska skupina delovala, ni obnesel. Zanimanje za tovrstno dejavnost pa so naslednjega leta pokazali fantje. Na pobudo g. Humarja in prof. Kranerja se jih je v nedeljo, 7. junija 1964, v Katoliškem domu v Gorici zbralo kakih deset z željo, da bi okusili ta stil življenja, ki povezuje toliko mladih po celem svetu. To je bil nastanek Slovenskih goriških skavtov, ki od takrat delujejo nepretrgano. V začetku so nastajajoči organizaciji nudili dragoceno pomoč trinajst let starejši bratje Tržačani. Vrstili so se tabori, jurjevanja, sestanki in vse polno drugih dejavnosti. Leta 1967 so se ponovno pojavila dekleta. Ščasoma je prišlo do vse tesnejših stikov med štirimi samostojnimi organizacijami v obeh pokrajinah, kar je privedlo leta 1976 do 1. Malega slovenskega jamboreeja v Pinedu (Pn) in do same združitve v SZSO — Slovensko zamejsko skavtsko organizacijo.

Voditelji organizacije takole pišejo o svojih načelih in namenih: »Organizacija je konfesionalna in se ravnajo po metodi združevanja mladine, ki temelji na vzgoji in samovzgoji, globokem verskem življenju, dejavni ljubezni do bližnjega, spoštovanju narave in življenju na prostem. V tem skavtskem stilu življenja in na temelju vrednot krščanstva vzgaja svoje člane v celostne osebnosti, sposobne samostojnega in odgovornega odloča-

nja. Kot manjšinska organizacija si prizadeva ohranjati in spodbujati v članih narodno zavest v zdravem odnosu do večinskega naroda.«

Toliko za tiste, ki o skavtizmu razmišljajo ali o njem kaj dosti ne vedo. Za druge, za tiste, ki so se s skavtizmom srečali, so besede nepotrebne.

Pred dnevi mi je dejal prijatelj, ki ni skavt: »Skavtizem ni toliko pomemben kot ideja. Veliko boljše ideje je že bilo in so propadle. Tisto, kar vas rešuje in vam daje nek pomen, so odnosi, ki nastajajo med vami.«

Če bi besede kaj zalegle, bi bili kristjani svetniki. Če bi ideje reševale, bi bili Slovenci v raj, pa čeprav na zemlji.

Ni šlo za to, ko so pred tridesetimi leti ustanovljali skavtizem. Takrat so poudarjali pomen osebe. In prav med osebami se je stkala nit, na katero so se cepili mladostni zanos in tiha upanja in na kateri so oživeli vrednote in ideali. Vrednote, ki so mrtve, če ostanejo le ideali. Toda na tej za-puščini iz preteklosti rastejo še danes.

Spretna Fazanka

Mirenski grad - kvatrnica

Glavni romarski shod v cerkvi Žalostne Matere božje bo v nedeljo, 18. septembra. V soboto pred praznikom je ob 19. uri maša, ki jo bo vodil in oblikoval župnik iz Branika skupaj z verniki in pevci. Po maši je procesija z lučkami in petje litanij.

V nedeljo bodo maše: ob 7. uri maša s petjem, ob 10. uri slovesna maša župnije Miren. Popoldne ob 15.30 bodo péte litanije Matere božje in ob 16. uri slovesna sklepna maša, ki jo bo vodil profesor dr. Drago Oc-virk. Pri maši bo pel zbor župnije Miren.

Priložnost za spoved bo od 6. do 12. in od 15. do 18. ure.

Dolgovi z 12 ničlami

Kot piše milanski Corriere della Sera, je italijanski pokojninski sistem na robu stečaja. To zgovorno pokažejo naslednji podatki. Če bi hoteli odpraviti primanjkljaj Zavoda za socialno skrbstvo (INPS), bi moral vsak odvisen delavec že danes prispevati 45 odstotkov svojih prejemkov, svoje plače, v poseben sklad za odpravo omenjenega primanjkljaja. Kdor je star 30 ali 50 let, je lahko prepričan, da mu sedanji sistem ne bo zagotovil pokojnine. Če seštejemo dolgove Zavoda za socialno

skrbstvo in javni, državni dolgi, moramo napisati številko z nič manj kot 12 ničlami. Skupni dolgovi namreč znašajo tri milijone 175 tisoč milijard lir.

* * *

Občini Ronke so letos podelili »Častno zastavo« Svete Evrope. Slovesno so jo izročili prejšnji teden v sklopu tridnevnega praznovanja. Približje je podelila Komisija za okolje in urejanje teritorija Evropskega sveta za več kot dvajsetletno sodelovanje med Ronkami in mesti Wagner (Avstrija) in Metlika (Slovenija).

Sinteza med spektaklom in umetniškimi filmom

Beneški festival je tudi tokrat udeležil sicer nemogočo sintezo med hollywoodskim spektaklom in elitnim umetniškimi filmom. Občinstvo cinefilskih bohemov in študentov ter fino oblečenih gizdalinov in dam je z enako evforijo polnilo dvorano ob ameriških uspešnicah **Forrest Gump**, **Jasna in prežeča nevarnost**, **Rojeni morilci**, **Volk**, a tudi ob težje prebavljivih delih domačih avtorjev (Amelio, Mazzacurati, Avati, Olmi), drugih evropskih režiserjev (Katalonec Bigas Luna, Nemeč Fassbinder, Francoz Malle) ter čezoceanskih: Quedrigo iz Malija, Japonec Ichikawa, partrulja kitajskih režiserjev iz Tajvana, Hong Konga in Kitajske.

Kaj pa časnikarji in drugi poklicni gledalci? Hudovali so se, kot vedno, da je preveč filmov, preveč dni sporeda, preveč čakanja v vrsti, preveč, preveč... V dnevnem poročanju, razen častnih izjem, pa so se dosledno bolj posvečali spremnim prireditvam, obfilmskim obredom in proslavljanju novih polbogov — zvezdnikov, kot samim filmom.

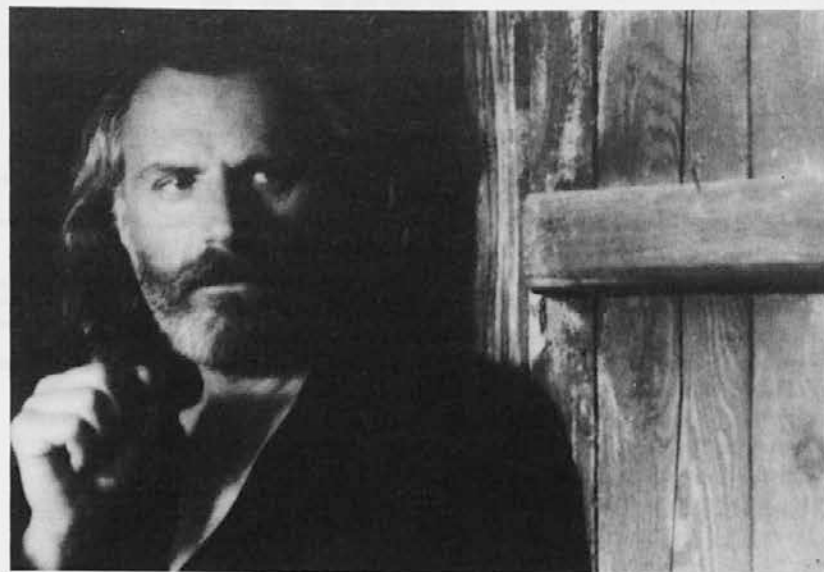
Kaj pa filmi? Letošnja pisana žirija, ki so jo sestavljali domača igralka Margherita Buy in komik Carlo Verdone, francoski režiser Oliver Assayas, japonski Nagisa Oshima in afriški Gaston J.M. Kabore, avstralski kritik David Stratton, perujski pisec Mario Vargas Llosa, ameriška igralka Uma Thurman in ji je predsedoval ameriški režiser David Lynch, je izrekla kompromisno in, rekel bi, ekumensko razsodbo. Od 19. filmov v tekmoval-

nem sporedu je nagradila kar 13. Svojo neodločenost je izkazala že s podelitvijo najvišje nagrade dvema deloma, makedonskemu **Pred dežjem** debitanta Milka Mančevskega in **Vive l'amour** Tajvanca Tsai Ming-lianga ter posebne nagrade uspešnici Oliverja Stonea **Rojeni morilci**. Italijanskim filmom so šla v glavnem tolažilna priznanja: Amelioemu **Lamerica** je pripadlo tisto za najboljšo režijo, Mazzacuratijevemu **Biku** pa srebrni lev in nagrada za najboljšo stransko vlogo (Robertu Citranu).

Stoneova šokantna kronika o pojavu serijskih morilcev, ki že dalj časa razburja ameriško in ne le ameriško javnost, krvavo razvpita lepljenka o ekscesih sodobnega metropolitanskega življenja zločeste vloge javnih občil, gotovo ne potrebuje reklame beneške vitrine za svoj polet na svetovna tržišča. Kot je ne potrebuta uspešnici naslednje sezone **Forrest Gump** z zvezdnikom Tomom Hanksom in **Jasna prežeča nevarnost** s Harrisonom Fordom.

Dvojna nagrada makedonskemu filmu, ki učinkovito in poetsko obravnava dramo bivše Jugoslavije, in daljnemu tajvanskemu, ki s svojstveno govorico opisuje odtujeni vsakdan, osamljenost in iskanje ljubezni treh mladih v supermodernem velenju, pa odraža še vedno zaverovanost v simbolično moč filma, v njegovo preroško in terapevtsko vlogo.

Morda je bilo še nekaj naslovov, ki bi si zaslužili priznanje. Zelo posrečena in srčna je bila ekranizacija

Rade Šerbedžija, dobitnik Pazinettijeve nagrade za najboljšo moško vlogo v filmu *Pred dežjem*

slovitega satiričnega ruskega romana **Življenje in čudovite dogodivščine vojaka Ivana Čonkina**, ki jo je opravil Jiri Menzel. Švejkovska parodija nekdanj prepovedanega Vojnovičevega bestselerja je bolj obrnjena v sodobno razsulo bivše SZ kot v satirično obračunavanje s Stalinom. Ali pa očarljiva pravljica Madžarke Ildiko Enyedi, **Buvos vadasz**, ki z drzno vizualno govorico lahko povezuje sodobnost in preteklost, sanje in stvarnost.

Še bi lahko našteval, a v tem bežnem pofestivalskem obračunu ni prostora za to. Pa tudi se ne bi spuščal v kakšno ocenjevanje, kajti ta festival, kot drugi po svetu, odraža splošne težnje svetovnega filma, medija, ki ne odigrava več osrednje vloge v sklopu razvoja celotne medijske in informacijske ponudbe. Rad bi pa opozoril le

še na eno od glavnih odlik filmske mostre na Lidu. Mimo vseh znanih naslovov svetovne filmske industrije in umetnosti, ki so prisotni tudi na drugih festivalih (Berlin, Cannes itd.), tu lahko dobimo dragocene primerke filmskega raziskovanja, dokumentiranja, ustvarjanja in snovanja, ki ne pridejo v običajni distribucijski kinematografski ali tv obtok. V posebnem sporedu **Finestra sulle immagini** smo lahko zasledili npr. dokumentarce: Izraelca Amosa Gitai **Iz dežele pomaranč** o novem judovsko-arabskem zblizanju; reportažo **Dvajset ur v taborišču**, ki jo je posnel Francoz Chris Marker v begunskem taborišču na Roški v Ljubljani in posnetek **Dinamite (Nuraxi Figus, Italia)** italijanskega filmarja Danieleja Segreja o sardinskih rudarjih iz Sulcisa.

Davorin Devetak

Janko Jež

SPOMINI (7)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Iz tega obdobja pri Narodni odbrani sem še največ pridobil pri potovanjih po Sloveniji zaradi vzdrževanja stikov s posameznimi mladinskimi sekcijami. Tako sem v Mariboru dvakrat obiskal generala Rudolfa Maistra, ki je bil častni predsednik glavnega odbora Narodne odbrane za Slovenijo. Zelo trezno mi je prikazal težavni položaj na severni meji zaradi čedalje bolj izizvalnega nastopanja petokolonske hitlejrske mladine v Celju in posebno v Mariboru, kjer so se ob nedeljah ti mladinci pojavljali na promenadi, oblečeni v nekakšno stilizirano uniformo z belo srajco, irhastimi hlačami in belimi dokolenkami. Naši mladinci pa so jim bele dokolenke mazali s črnolom. Seveda je prišlo pri tem do pretepanja.

V zvezi s svojim delovanjem pri Narodni odbrani bi rad navedel tudi tale dogodek.

Nekoč smo organizirali knjižno zbiralno akcijo, namenjeno obmejnimi krajem na Primorskem, a tudi ogroženim krajem na Štajerskem in Koroškem. V Omladini smo o tem obvestili javnost in prosili za knjižne darove. Tedaj se nam je javil neki Nagodé iz Godoviča na Idrijskem, tedaj pod Italijo. Prosil je za knjige za razna društva. Knjige je odnašal v nahrbtniku. Rekel nam je, da se ukvarja s tihotapstvom konj. Nekoč je predlagal, da bi nam pomagali organizirati počitniški tabor na jugoslovanski strani meje in v bližini svojega doma, ki pa je bil v Italiji. Za ta tabor se je javilo precej članov mladinske sekcije Narodne odbrane. Potrebne šotore so nam posodili obmejni stražniki, ki smo jim tedaj pravili graničarji. Tabora sem se udeležil tudi jaz. Nisem bil vajen šotorskega življenja in mi ni prijalo življenje na prostem, zlasti ponoči. Zato sem po nekaj dneh zapustil tabor.

Nanj sem skoraj že pozabil, ko mi je prijatelj Bogdan Dominko kasneje povedal, da so graničarji Nagodeta zalotili pri večjem tihotapskem podvigu in ga zaprli. Med zaslišanjem je prišlo na dan, da je Nagode užival pri Italijanih nekakšno naklonjenost pri tihotapstvu konj in drugega blaga iz Jugoslavije, v zameno pa je moral ugoditi nekaterim njihovim željam. Med drugim jih je zanimala knjižna akcija Narodne odbrane. Povedati jim je moral imela društev, ki so dobivala slovenske knjige, in imena članov naše organizacije, ki so pri tem sodelovali. Nato je dobil nalog, naj se ponudi pri organiziranju mladinskega tabora v bližini meje med Godovičem in Logatcem. Med drugim naj bi skušal mene zvabiti v neposredno bližino meje, kjer bi me karabinerji aretirali in odvedli v Italijo. Zaradi Nagodetovega izdajstva je bilo več mladincev onstran meje zaprtih. Dominko je vse to izvedel na ljubljanskem sodišču, kjer je nastopil kot obremenilna priča proti Nagodetu. Ta je bil obsojen na dvajset let ječe. Po vojni, to je nekako deset let kasneje, so ga izpustili na svobodo.

Končno sem le diplomiral!

Pri vsem tem nisem pozabil na študij. Po opravljenem prvem državnem izpitu in po doseženem absolutoriju sem jus obesil na klin in se prepisal na filozofsko fakulteto. Priznali so mi štiri semestre s pravne fakultete. Na filozofski fakulteti sem izbral XVIII. znanstveno skupino, to je romanistiko, samo da sem glavni predmet — francoščino — zamenjal z italijanščino. Po dveh semestrih sem lahko položil prvi izpit pod c, to je samo ustno latinščino in francoščino. Kmalu nato sem pod b položil izpit iz romanske filologije ustno in pisno; pri pisni nalogi sem imel na izbiro nalogo o katalonščini ali o italijanskih dialektih. Napravil sem obe. Brez prevelikega naprezanja sem se kmalu lotil tudi diplomskega dela kot izpit a. Pisna naloga je imela naslov »Ugo Foscolo«. Že v srednji šoli sem Foscola rad študiral, zato mi tudi ta izpit ni delal prav nobene težave. Pri ustnem izpitu pa sem moral odgovarjati na vprašanja iz historične in moderne gramatike ter iz celotnega italijanskega slovstva. Poleg tega sem moral dva semestra obvezno poslušati predavanja iz filozofije in pedagogike. Pri slednji je bila obvezna tudi pisna naloga.

Ljubljansko diplomu sem kasneje nostrificiral v Rimu, kjer so mi priznali tri leta z ljubljanske univerze, tako da sem po enem letu polagal izpit iz dveh

Pogovor z Borisom Vitezom, ki se po desetih letih vrača k Jadranu

»Pametno bi bilo združiti najboljše košarkarje v eno ali dve ekipi«

Eden naših najbolj uspešnih košarkarjev, Boris Vitez, bo letos zopet igral za ekipo Jadrana TKB. Zopet, ker se namreč po desetih letih uspešnega igranja v višjih ligah, vrača v ekipo, ki je bila zanj kot neke vrste odskočna deska. Pred začetkom prvenstva (otvoritvena tekma bo 2. oktobra proti Rovigu, doma v telovadnici Ervatti) je bilo skoraj obvezno, da smo mu zastavili nekaj vprašanj.

Kaj ti pomeni vrnitev k Jadranu?

Zelo sem vesel, če v tem trenutku svoje kariere lahko spet igram za Jadran. S soigralci se počutim zelo dobro, saj sem lani stalno treniral z njimi (lansko leto namreč ni igral aktivno — op.ur.), fizično pa se počutim še vedno dobro.

Najbolj kar preseneča je prav tvoja dobra fizična pripravljenost.

Res, fizično se dobro počutim, saj sem imel srečo, da nisem imel večjih poškodb. Poleg tega sem bil vedno vajen na zahteven ritem treniranja, vmes pa sem imel malo premora. Poleg tega sem lani stalno treniral. Edino, kar mi manjka, je ritem uradnih tekem.

Bo ekipa, s tvojo izkušnostjo seveda, kos letošnjemu prvenstvu C1 lige, ki naj bi bilo kako-vočno in zato tudi zahtevno?

Uvrščajo nas med favorite za prva štiri mesta. Številni faktorji bodo o tem odločali, na prvem mestu poškodbe. Jaz in Ravbar naj bi povezovala staro generacijo z bodočo, ki naj bi si

pridobila čim več izkušenj. Po nekaj letih lahko spet vidimo, če je med mladimi volja do dela. Nekaj je tudi perspektivnih igralcev, kot sta npr. Samec in Grbec. To bi morali čimbolj izkoristiti. Zasluga gre tudi trenerju Vatovcu, ki zahteva veliko, a to je tudi edini način za uspeh. Upam, da se nam bo to v prihodnje obrestovalo.

Misliš, da je ideja neke združene ekipe, kot je Jadran, še vedno izvedljiva, ne samo v korist naše košarke, temveč tudi naše celotne zamejske stvarnosti?

Seveda, ideja je še vedno aktualna. Sedaj še bolj, ker je vedno manj otrok in manj igralcev. Pametno je zato združiti najboljše v eno, največ v dve dobri ekipi. Opustiti bi morali sektaštvo, saj je to tragedija za našo košarko in šport nasploh. V Jadranu smo imeli Slovenci tudi neke vrste ambasadorja, ki je prispeval, da so nas bolje spoznali tudi izven Trsta in dežele.

Na letošnjem občnem zboru je predstavnik Doma Livio Semolič omenil, da je bil Jadran naš drugi »Travnik« to se pravi, združeval je vse, ne glede na mišljenje ali politično pripadnost.

Seveda je Jadran imel velik pomen. Sedaj se trudimo, da bi zopet zaživel, da bi zopet privabili veliko publike. Jadranske tekme naj bi bile tudi zabavni večeri, alternativena možnost za mlade...

Gorazd Bajc

NOVICE

V deželni galeriji sodobne umetnosti Luiš Spazzapan v Gradišču so prejšnji teden odprli antološko razstavo del slikarja Avgusta Černigoja. Razstavo prireja pokrajinski muzej in goriška pokrajina. Na ogled je 180 del v različnih tehnikah iz ustvarjalnega umetnikovega štiridesetletja 1930-1970. Nekatere slike še niso bile nikoli razstavljene.

* * *

V Kulturnem domu v Gorici se je konec prejšnjega tedna pričel 13. Mednarodni natečaj za mlade violoniste »Rodolfo Lipizer«. Na natečaj se je prijavilo 130 glasbenikov, od teh pa jih je 71 uspešno opravilo prvo preizkušnjo in bodo torej tekmovali na natečaju.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

obveznih predmetov, to je italijanščine in romanske filologije, in iz dveh fakultativnih predmetov, to je iz slavistike in bolgarščine. Napisal sem tudi tezo o glagolskem vidu v slovanskih jezikih.

Ravnatelj instituta za romansko filologijo na ljubljanski filozofski fakulteti prof. Fran Šturm mi je glede na izid mojih izpitov svetoval, naj se takoj zanimam za mesto asistenta in obenem za lektorat italijanščine. Lektor je bil tedaj prof. Stanko Leben, ki je medtem že postal izredni docent, tako da je njegovo lektorsko mesto bilo prosto. Zbral sem vse potrebne listine in vložil preko dekanata prošnjo na akademski senat za imenovanje na mesto asistenta pri stolici za romansko filologijo in obenem za mesto lektorja italijanščine. Prošnjo so poslali na prosvetno ministrstvo v Beograd. Obiskal sem prof. Lebna. Predstavil sem se mu in povedal, da računam na njegovo asistentsko oziroma lektorsko mesto. Kaže, da ni razumel mojega priimka, ko sem se mu predstavil. Rekel je: »Ne vem, kako bo. To mesto je že obljubljeno nekemu Ježu«. Ko sva pojasnila nespornost, sva se dolgo zadržala v prijetnem pogovoru. Prof. Stanka Lebna sem kasneje še enkrat srečal na univerzi. Bili smo že pod italijansko okupacijo. Pospremil me je do velikega okna na hodniku pred kabinetom za romaniste in mi pokazal s prstom proti Kamniškim planinam. V daljavi, za Ljubljano, nad grebeni gričev onstran Save je nebo žarelo v nerealnem sončnem zatonu: Rašica je bila v plamenih. Požgali so jo Nemci. Tudi mene so kmalu potem Italijani odpeljali iz Ljubljane. Ne poznam medvojne usode prof. Lebna. Po vojni je nastopil službo izrednega docenta. Po upokojitvi je kmalu umrl kot žrtev prometne nesreče pred svojim stanovanjem v središču mesta.

»Slovanski svet«

O svojem javnem delu v študentskih krogih v Ljubljani bi še rad omenil urejevanje revije **Slovanski svet**. Sourednika sta bila Jože Prochazka in Egon Stare. Bila je glasilo Slovensko-češkoslovaške akademske lige na ljubljanski univerzi. Naše pisanje je bilo umirjeno in trezno. Z največjo tesnobo smo pričakovali nemški napad na Češko, skratka na spremne dogodke: nemška priključitev sudetskih področij, proglašitev nemškega protektorata nad preostalim delom Češke in odcepitev Slovaške, ki je postala nemška satelitska država pod vodstvom kolaboracionista msgr. Tisa. Po osvoboditvi so ga kot izdajalca obsodili na smrt in obesili. Vsi ti dogodki so nujno napovedovali začetek druge svetovne vojne. Tragična smrt avstrijskega kanclerja Dollfusa je privedla do silno zapletenega mednarodnega položaja. Mussolini je poslal na Brenner svojo vojsko in zahteval spoštovanje avstrijske nevtralnosti. Pogajanja, ki so sledila, so pomenila vsaj navidezen uspeh. Avstrija je

postala del Velike Nemčije, Italija pa je mislila, da je tedaj dokončno rešila svoj južnotirolski problem. Zahtevala je izselitev vseh južnotirolskih Nemcev, ki so se v veliki večini strumno pokorili Führerju in se izselili na ozemlje Reicha. Skoraj vsi so kot prostovoljci sestavljali udarno silo SS divizije »Prinz Eugen«, ki je morila in požigala po vsej Jugoslaviji.

Revija Slovanski svet je nehala izhajati že konec prvega leta svojega življenja zaradi prostovoljnega razpusta Slovensko-češkoslovaške akademske lige na univerzi. Prochazka je umrl kot žrtev angleškega bombardiranja Ljubljane.

Delo, ki smo ga opravili v okviru kluba Edinstvo, organizacije Narodne odbrane in Slovensko-češkoslovaške lige je objektivno opisal Slavko Kremenšek v knjigi »Slovensko študentsko gibanje 1919-1941«. Izšla je leta 1972 v Ljubljani. Med dokumenti je avtor objavil tudi nalepko Velike Jugoslavije, ki smo jo priobčili na letaku — vabilu abiturientom za vstop v naš klub.

Poroka in ureditev mojega življenja

Pa še o mojem priljubljenem inštruiranju, ki mi je po prihodu v Ljubljano pomagalo do življenja in študija. Leta 1939 sem se poročil s Francko. Že kot študent sem ji povedal, da se ne bom poročil, dokler ne bom diplomiral. Po diplomi leta 1938 in zagotovljenem, pravzaprav obljubljenem mestu asistenta in lektorja na univerzi sem izpolnil svojo obljubo. Dne 27. marca sva se poročila v frančiškanski cerkvi. Priči sta bili stavbenik Battelino in prijatelj inž. Osana. Pri Battelinovih v Šiški sem nekaj časa prej nehal svoj večletni trud kot domači učitelj dvojčkov Mitje in Božota. Tudi potem sem z družino vzdrževal prijateljske stike.

* * *

Gospod Battelino me je nekega poletja prijetno presenetil, ko me je prosil, naj bi prevzel nadzorstvo nad obema fantoma na počitnicah v Bohinju. Rad sem to storil, saj je bil to moj prvi plačani dopust. V Bohinju smo stanovali v tedaj edinem hotelu ob jezeru blizu Savice. Ves dan smo prebili v prosti naravi. Eden lažjih izletov je bil vzpon na Komno. Po lagodni poti smo se počasi vzpenjali do planjave, sredi katere je čepel ogromni planinski dom. Pot nazaj ni predstavljala nobene težave. Težavnejši je bil izlet na Vogel. Tedaj še ni bilo žičnice. Vzpon je bil dolg, kajti steza je bila strma. Brez gozderjev bi je ne zmogli. Na vrhu smo se najprej odpočili v planinskem domu. Ob kruhku s šunko mi je zelo prijal čaj z dvojno porcijo ruma. Fanta sta seveda srkala oranžado. Okolica nam ni nudila posebnega užitka. Stopili smo do nekega kake pol ure oddaljenega vrha, kjer pa se nam zaradi oblačnosti ni nudil običajen razgled. Ob lepem vremenu s tega vrha baje vidiš celo morje. (Dalje)